

ФАЛЬШИВАЯ НОТА

Юлька села з гімназії і займалася пенькун. Пенькунка була не дуже яскраво. Звичайна, калі Юлька грала во, дик Бобік ед задоволення вілну хвастом і неват спрабаву падлявче. Так было і на гэты раз. Бобік ледь калі дзвэрый ішо кароткі хвостік весела вілну пад музыку.

Рэптам над самым Юльчынм вухам нехта крывіну:

— Брыні!

— Ой! Што гэта! — спалохла-

— Трынькала-Брынькала, што ты! І чаму я не бацу цибя!

— Ты не можаш збегчы, бацьчы мяне, бо я фальшылава нешта, — адказала Трынькала-Брынькала.

— А як ты сюды трапіла? У мяне ж зачэплены ўсе вокны і дзверы! — здзіўлілася Юлька.

— Я вылісцела з-пад твайго палца. Ты трітэ прышлістэ не надзіям і шмат жа мосьці, калі грала. І цпер я ажыла і буду недакуча табе. Брыні! Брыні!

на Юлька і перастала грысць.

— Я, Трынька-Брынька! — аддаваў ёй сцірканы глас, падобны на гук разладжанай струны.

Трынька-Брынькала пачала лётаць па ўсім пакоі і так агідна брынькаць, што Юлька зморшчылася і заткнула пальцамі вушы. А Бобік падкапіўся са сваёго месца і пачаў моцна брацца, каб заглушыць Трынькалу-Брынькалу. Бо ён жа не мог заткнуць сабе вушы.

Тады Юлька спытала:

— Юлька зноў заткнула вушы, а Бобік моцна забрахаў.

Тады Юлька сказала:

— Цяпер я ведаю, як ад цябе пазбавіцца, — і зноў зайграла песенку.

На гэты раз Юлька іграла так уважліва, што не зрабіла ніводнай памылкі. І Трынька-Брынька-змоўкла. А Бобік лёг на сваё месца каля дзвярэй і глядзеў на Юлька, як на пераможцу.

ЗЫЗЮЛЬЧЫНЫ СЛЁЗЫ

Жыла ў лесе Зызуля. Яна была лілівай і беспяткальнай. Ад самага рання да вечара лётала па лесе і лавіла калматыя вусеняў. А іншы раз прыліцала да ляснога ручая, сядзе на галінку і глядзіцца ў ваду. Бы ў тое лясцорка: налібо-шанянка? Я ўжо старал, і мне цяжка адной вусенюй лавіць...

І расказала Мамінайка, як яна ўгадвала Зызульчыны птушанькі. А калі яна стала дужым, то паліцела ад яе назаўсёды. А куды? Невядома.

янка падкінула ў чужое гняздо. Навагі
бо ленавалася сраб заіць.
Прайшло шмат часу. Зазяноля
пастарэла. Цяжкая стала ёй вусеня
лавіць. І паляцця яна да чужога
лавіць. Куды некалі янка падкі-
нула. А ў таліаўлікаў са-
сідзця. Зазяноля ў яе і пыталася
— Ці не ведаеш, дзе маё пту-
шча? Пацяцця Зазяноля шукаць сваё
птушча. Ды тым і не знайшла.
Пачаў яна даваць плачу.
— Ку-ку! Ку-ку! — кліча Зазяноля
і плача.
І слёвы я капюць на зямлю.
А на тым месцы, дзе яны па-
доўж, вырастае траўка. І завуць
яна ўсю траўку «Зазянольчыны
сёбэж».

Дзённые выданне

Дзённые выданне

ад барышны за дэмакратыю, за свае правы, накіраваў іх на хлуслівыя рэлігійны шпілі. Паст пераконана заўважэ:

Нічога ўсё роўна вы не адшукаетце,
Нічога ўсё роўна вы не адшукаетце.

Не пойдучы народы ў Ноўе каўчэгі:
Не пойдучы Пастануць яны, як браты,
Пад зорку, Пад серп, пакрыжованы з молатам.
Папалішычкі! Вас не ўратуюць талды
Не толькі каўчэгі, а нават драўнуцы.

Аб выкарыстанні творы выўд-ленчана мастаства ў антырэлігійнай прадстаўленне гаворыцца ў брашуры В. Вінаградзева. У ёй аўтар рэішчэ шмат цікавых форм работы: дэмастранцыю карцін у час чытання лекцыі, дэкладу, правядзення гутарак, вечароў пачытання і адка-

праджаннісць. Палітычная накіраванасць, выкарыстанне сэнс гэтых карцін не страцілі самага значэння і па сённяшні дзень. Таму надзвычай важна выкарыстаць гэтыя антырэлігійныя творы для атэістычнага выхавання працоўных, паказваць, як з даўняй часу накіравана імкненне людзей да свабоды, ва імкнулася служыць, як здэкалася яна з лепшых папачуў простага чалавека, змагалася супраць новага і прагрэсіўнага.

Добрым матэрыялам для многіх народных тэатраў і гурткоў мастацкай самадзейнасці з'явілася новая антырэлігійная п'еса Ул. Нюфела «Жыць на гэтым свеце!», «Браты на Хрысце». П. Д. Нілава «Дзівоў на калядзі» А. Махнача і М. Бярэзінскага «Дзе чорт умяшчаецца, якія выдзелены асобным зборнікам «Антырэлігійныя п'есы». Яны выкрываюць сапраўднае аблічча секантаў, а таксама шкодніцтва рэлігійных перажыванняў. Напісаныя п'есы папулярныя з выкарыстаннем чужых ідэяў.

[illegible]

В. Винаграду многа увагі аддае канкретным разгляду нека-
торых выдатных антырэлігійных
карцін вялікіх мастакоў мінулага.
Тым самым аўтар дапамагае лек-
тару, які дэманструе рэпрадукцыі
фактычным матэрыяле выкрывалі
шкоднасць рэлігіі, то цвявер выда-
вештва прадставіла слова белару-
скім паэтам, сатырыкам, драма-
тургам, мастацтвазнаўцам. І ад
гэтага будзе толькі карысць!

Л. ГАЛІНІН.

С Т О Р А Б О Т

СЕЛЬСКАГА САМАДЗЕЙНАГА СКУЛЬПТАРА

... На ўзлеску, ля парабітай ар-
тылерыйскай снарадам сапасы,
сталі група беларускіх партызан
з аўтаматамі на грудзях. Пазірк

М. Заневіўска. Тэк нарадзілася
скульптура «За вялікае малако».
Працуючыму гераізму сваіх адна-
вяскоўцаў С. Бык прывісцвай тва-

народних місцях накірвані у зорі неба, у якім ледзь відає,

[illegible]

судзіць, але роднай і блізкай
спраў Маскве. Такую карціну па-
майстэрску выразаў з дрэва калес-
нік сельгаспрадцелі «Кастрычнік»
Гродзенскага рэўна С. Бык.

Народны ўмець заўважацца
аўтарам многіх твораў. Ён ствар-
ыў партрэт У. І. Леніна, а так-
са скульптуру ядамога лінгві-
ста акадэміка Е. Ф. Кэрскага.

Высокую эцкіну журы на аблас-
ны і рэспубліканскіх выстаўках
выяўленага і прыкладнага ма-
стацтва атрымалі работы С. Быка
«Афіцэр міра», «Маціынства»,
«Афіцэр на ланцугі каланіяліз-
му», «Тры пакленні», «Зубры».

Мастак карпіе тэмы для сваіх
работ з навакольнага жыцця. До-
ведзіўшыся аб тым, што дзяржы-
цусудзіна саўгаса «Сісяля» Ма-
ры Занеўскай прысвоена званне
Героя Сацыялістычнай Працы,
скульптар-самавучка пабываў не-
калькі разоў у гэтай гаспадарыні.

За апошні час С. Бык стварыў
больш стэ розных твораў. За
майстэрскае выкананне і развіццё
сваёскага выяўленага і прыклад-
нага мастацтва самадзейнасці раз-
біваў узаагавордзіна Ганаровай
грамадзя Вярхушка Савета Беларус-
кай ССР і даволна грамадскай Мі-
ністэрства культуры Беларускай
ССР.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

Ен доўга наглядаў, як працуе 21 ліпеня 1961 г. 3

НОВЫЯ ПРАГЛЯДЫ І СУСТРЭЧЫ

Заканчае ў цэ-це другі тыдзень Маскоўскага кінафестывалю. Набліжаецца фініш, але фестывальныя страсці не сціхаюць. Штодзінна прагляды, дыскусіі. Творчы абмен думкамі паміж кінематографістамі 51 краіны свету праходзіць у атмасферы дружбы і ўзаемаважання.

Шматлікую аўдыторыю сабрала прэс-канферэнцыя чэхаславацкай дэлегацыі. Дырэктар Упрэўлення кінематографіі ЧССР Алоіс Палендзіч расказаў аб стане кінавытворчасці ў рэспубліцы. Цяпер кінастудыі Барандоў і Брацлавы выпускаюць штогод 36 поўнаметражных мастацкіх фільмаў і 450 кароткаметражных. Галоўнай аддачай тэмай у іх з'яўляецца сучаснае жыццё, работа і быт простых людзей — будучыню сацыялізма.

Найбольш цікавымі фільмамі апошняга года чэхаславацкай сабры лічаць карціны «Рэпартаж пад пяццю» (сцэнарый Яна Ачанаўскага), які прысвечаны герою-патрыёту Юліусу Фучыку.

Новую кінакамедадыю «Яна звялілася з Мясца» паставіў рэжысёр Падскальскі, выхаванец Маскоўскага інстытута кінематографіі. Завершан новы шырокіэкранны дакументальны фільм «Кашмір», зняты вядомым падарожнікам Ганзелым і Зікундэем.

Дырэктар Міжнароднага кінафестывалю ў Карлавах Варах Ул. Кэхцік падзяліўся з журналістамі

некааторымі меркаваннямі адносна падрыхтоўкі да чарговага агляда сусветнага кінамастацтва ў Карлавах Варах, які адбудзецца ў 1962 годзе.

Амаль штодзённая тая ці іншая кінадэлегацыя наладжвае прыем, які заўсёды праходзіць ажыўлена, сардэчна, па-сяброўску. На адным з такіх прыемаў адбылася цёплая гутарка паміж вядомым індыйскім кінадзельцом і пісьмнікам Ахметам Абсам і савецкім рэжысёрам Рыгорам Чухраем.

Абас. Дзе Вы нарадзіліся?

Чухрай. На поўдні Украіны.

Абас. Вось чаму Вы такі прыгожы! Вам хутчэй трэба было стаць артыстам.

Чухрай. Мне ў свой час гэта прэнавава Ютквіч. Але, на маё шчасце, я сваю сваю заглаў у лютэр-ка.

Абас. Я Вас даўно ведаю, але сустракаўся мы асабіста ўпершыню. Веш

яе Глейвіц (ГДР) і «Мост» (ФРГ), «Прынцыпа Клеўска» (Францыя) і «Суддзя» (Швейцарыя).

Абас. Імя Глейвіц янае адна тэма — вынікі мінулай вайны. Тэма адна, а падыход да яе і вырашэнне — розныя, супрацьлеглыя.

«Справа Глейвіц» (рэжысёр Герхард Клейн) — кінатвор шыра публіцыстычна, нешта нахвост рэпартажу аб вядомай гісторыі гітлераўскай прававакцы на польскай грайніцы ў 1939 годзе, якая мела на мдзе апраўдана вераломны напад ворага на безабаронную Польшчу і тым самым рэзавяць другую сусветную вайну.

Гэты фільм, па сутнасці, дакументальны, і рэжысёр толькі шыла, паралельнага мантажу і ўзбуджэння дэталей даў яго да высокага эмацыянальнага нахалу.

Карціна ж «Мост» (рэжысёр Бернард Вікі), пастаўленая па правазначанаму сюжэту (гэта экранізацыя аднайменнага рамана Манфрэда Гугэра), — чыста сцэналагічная. Як і ў раманах, так і ў фільме правоздзіцца адна думка, быццам бы занадта за рэзаванне вайны няма і няма чого шукаць, а ёсць толькі невінаваты ахвяры.

Шведскі фільм «Суддзя» расказвае аб карупцы і кругавой ўзаемавыручцы вышэйшых чыноўнікаў колаў сучаснай Швецыі.

Не пекідае ўражання французскі фільм «Прынцыпа Клеўска» з удзелам папулярных артыстаў Жана Марэ і Марыны Уладзьен. Ён увадзіць глядача ад рэальнага рэачіснасці.

Многую часу заставіць да канца фестывалю. Хутка апусціцца яго сцяг.

П. ПАДБЯРЭЗНІ, спецыяльны карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва».

Другі Маскоўскі міжнародны кінафестываль, які па сваіх глыбока

Масква. Другі міжнародны кінафестываль. (ГДР) гутарыць з карэспандэнтам у вестыбілі гасцініцы «Масква». Фота А. КАНЬКОВА. Фотарэдакцыя ТАСС.

чалавечым ідэям і высокай мастацкай якасцю, па значнасці менавіта прадстаўлены на ім работ прагрэсіўнай сусветнай кінематографіі не мае сабе роўных, набліжэцца і канцы.

Пасля таго, як завяршылася вельмі насычаная праграма першага фестывальнага тыдня, пачаўся другі тыдзень, не менш багаты найвышэйшымі і карыснымі сустрэчамі ўдзельнікаў фестывалю.

Ён адкрываўся паказам савецкага конкурснага фільма «Чыстае неба», які наддаўся з поспехам прайшоў на экраны нашай краіны.

Карціна выклікала сарод удзельнікаў і гасцей фестывалю розныя думкі, яна дае падставы для вялікіх творчых размоў і абгульненняў.

У творчых саборах уключаюцца ўсё новыя краіны і новыя дзельцы кіно. Так, кінематографісты германскай Кубы выступілі са сваім мастацкім палатном «Расказ пра рэвалюцыю», мексіканскія кінаработнікі паказалі новую работу «Хуан Гальс».

Творчасць амерыканскага кіно была прадстаўлена мастацкай поўнаметражнай карцінай «Узыход сонца ў Кампобела» — пра жыццё і палітычны дзейнасць Франкліна Рузвельта. На маскоўскім экране дэманстраваліся таксама дае кароткаметражныя карціны з Грэцыі.

Другі тыдзень быў прыкметны некалькімі цікавымі сустрэчамі і гутаркамі. Напрыклад, кінакрытыкі, якія прыехалі на агляд кінамастацтва, сустрэліся з журналістамі. Размова ў іх ішла аб задачах крытыкі ў нашы дні, аб тэй вялікай ролі, якую яна адыгрывае ў развіцці сучаснага кіно.

Адбылася таксама сустрэча з замежнымі рэжысёрамі, аператараў і мастакоў мультымедыяўнага кіно са сваімі савецкімі калегамі на студыі «Сюзмултыфільм».

Другі Маскоўскі міжнародны кінафестываль, які па сваіх глыбока

чалавечым ідэям і высокай мастацкай якасцю, па значнасці менавіта прадстаўлены на ім работ прагрэсіўнай сусветнай кінематографіі не мае сабе роўных, набліжэцца і канцы.

Пасля таго, як завяршылася вельмі насычаная праграма першага фестывальнага тыдня, пачаўся другі тыдзень, не менш багаты найвышэйшымі і карыснымі сустрэчамі ўдзельнікаў фестывалю.

Ён адкрываўся паказам савецкага конкурснага фільма «Чыстае неба», які наддаўся з поспехам прайшоў на экраны нашай краіны.

Карціна выклікала сарод удзельнікаў і гасцей фестывалю розныя думкі, яна дае падставы для вялікіх творчых размоў і абгульненняў.

У творчых саборах уключаюцца ўсё новыя краіны і новыя дзельцы кіно. Так, кінематографісты германскай Кубы выступілі са сваім мастацкім палатном «Расказ пра рэвалюцыю», мексіканскія кінаработнікі паказалі новую работу «Хуан Гальс».

Творчасць амерыканскага кіно была прадстаўлена мастацкай поўнаметражнай карцінай «Узыход сонца ў Кампобела» — пра жыццё і палітычны дзейнасць Франкліна Рузвельта. На маскоўскім экране дэманстраваліся таксама дае кароткаметражныя карціны з Грэцыі.

Другі тыдзень быў прыкметны некалькімі цікавымі сустрэчамі і гутаркамі. Напрыклад, кінакрытыкі, якія прыехалі на агляд кінамастацтва, сустрэліся з журналістамі. Размова ў іх ішла аб задачах крытыкі ў нашы дні, аб тэй вялікай ролі, якую яна адыгрывае ў развіцці сучаснага кіно.

Адбылася таксама сустрэча з замежнымі рэжысёрамі, аператараў і мастакоў мультымедыяўнага кіно са сваімі савецкімі калегамі на студыі «Сюзмултыфільм».

Другі Маскоўскі міжнародны кінафестываль, які па сваіх глыбока

чалавечым ідэям і высокай мастацкай якасцю, па значнасці менавіта прадстаўлены на ім работ прагрэсіўнай сусветнай кінематографіі не мае сабе роўных, набліжэцца і канцы.

Пасля таго, як завяршылася вельмі насычаная праграма першага фестывальнага тыдня, пачаўся другі тыдзень, не менш багаты найвышэйшымі і карыснымі сустрэчамі ўдзельнікаў фестывалю.

Ён адкрываўся паказам савецкага конкурснага фільма «Чыстае неба», які наддаўся з поспехам прайшоў на экраны нашай краіны.

Карціна выклікала сарод удзельнікаў і гасцей фестывалю розныя думкі, яна дае падставы для вялікіх творчых размоў і абгульненняў.

У творчых саборах уключаюцца ўсё новыя краіны і новыя дзельцы кіно. Так, кінематографісты германскай Кубы выступілі са сваім мастацкім палатном «Расказ пра рэвалюцыю», мексіканскія кінаработнікі паказалі новую работу «Хуан Гальс».

Творчасць амерыканскага кіно была прадстаўлена мастацкай поўнаметражнай карцінай «Узыход сонца ў Кампобела» — пра жыццё і палітычны дзейнасць Франкліна Рузвельта. На маскоўскім экране дэманстраваліся таксама дае кароткаметражныя карціны з Грэцыі.

Другі тыдзень быў прыкметны некалькімі цікавымі сустрэчамі і гутаркамі. Напрыклад, кінакрытыкі, якія прыехалі на агляд кінамастацтва, сустрэліся з журналістамі. Размова ў іх ішла аб задачах крытыкі ў нашы дні, аб тэй вялікай ролі, якую яна адыгрывае ў развіцці сучаснага кіно.

Адбылася таксама сустрэча з замежнымі рэжысёрамі, аператараў і мастакоў мультымедыяўнага кіно са сваімі савецкімі калегамі на студыі «Сюзмултыфільм».

Сёння спадзева 100 год з дня смерці аднаго з першых буйных беларускіх этнографу і фалькларысту сярэдзіны XIX ст. Паўла Міхайлавіча Шпілеўскага.

Яго навукова-публіцыстычныя працы, сабраныя і апублікаваныя ім фальклорна-этнографічным матэрыялаў уключаюць значную каштоўнасць і сёння.

П. М. Шпілеўскі (Драўлянскі, 1827 — 1861) — ураджэнец Мінскай губерні. Біяграфічны звестак аб ім у літаратуры амаль няма. Паводле яго прац можна меркаваць, што яго радзіма — паўднёва-заходняя частка Мінскай губерні, магчыма Слуцкі павет.

Выхоўваўся Шпілеўскі ў дваранскай сям'і. Пасля заканчэння ўніверсітэта працаваў у Пецярбургу, вярнуўся ў Акадэмію навукаў.

Любоў да фальклору і этнаграфіі прывяліла яго ў вельмі рана, яшчэ ў студэнцкія гады.

«Мне», — пісаў пазней Шпілеўскі, — усапняюцца тры людзючкі, поўныя радасці, якую нельга апісаць і якая зразумела толькі таму, хто сам гэту адчуў, дзі, у якія я спяшаўся на канікулы з губернскага горада ў аддалены павет і мог з поўнай свабодой раз'язджаць па вёсках і сёлах, дзе па якімсьці страстнай, неўсвядомленай ахвоты да вывучэння народных павер'яў і казак прыслухоўваўся да гукаў гарманічнай павушкі беларускай мовы, запісваючы і расказваючы з вуснаў пясняні, думароўных баянаў і знахароў, прабіраўся ў беларускія хаты і клецы, знаходзіў задушэныя і забытыя, вельмі старажытныя і маршчыстымі бабамі.

У 1845 г. вясеннааццягавую юнак ужо даслаў у аддзяленне рускай мовы Расійскай Акадэміі навукаў складзены ім слоўнік беларускай мовы, а ў наступным годзе пачаў друкаваць даследаванне «Беларускія народныя павер'я» — частку сваёй працы «Слоўнік і карнісоль беларускай гаворкі», у якой спрабуе прасачыць гісторыю сучасных іму вераванняў.

У 1853 г. Шпілеўскі пачаў працягваюць экспедыцыю ў Беларусь і тры гады аб'ездзіў Гродзенскую, Мінскую, Магілёўскую і Віленскую губерні. Свае назіранні ён друкаваў у часопісе «Современник» пад назвай «Падарожжа па Палесся і Беларускаму краю». У 13 гісторыка-этнографічных і публіцыстычных нарысах аўтар дзеліцца дарожнымі ўражаннямі, паведамляе гістарычныя звесткі аб населеных пунктах і месцінах, якія праехаў, аддае вялікую ўвагу іх этнаграфічнаму апісанию. Арыгінальнае замалёўкі Шпілеўскага з быту беларускіх сялян — апісанні адзення, жывяла, ежы, абрадаў, кіравання і свят. Ён прыводзіць у нарысах фальклорныя творы (песні, казкі, паданні).

Шпілеўскі ізаляваў жыццё беларускага селяніна, характарызуе яго з пункту гледжання ліберальна настраенага памешчыка, якому б не хацелася бачыць класавыя няравнасці прыгнечаных да прыгнатыяўкаў. Згодна апісанню Шпілеўскага, беларускае вёска выступае як адзінае цэлае, памешчык кляпоціцца аб лабарыяцы селяніна, селянін жа жыве ў дастатку, не скардзіцца на жыццё і вельмі ўдзячны пану і наркаму ўладу. Аднак толькі цень бачыць вучоны ў жыцці беларускага селяніна — яго залежнасць ад уласніка карчмы — хітрага ўража.

Нават у тым, што хаткі беларусаў меліся, ён маленічкім шматкім і лічымым шматкім, што жарда селянін вымушан трымаць у сенах жытла, — Шпілеўскі бачыць толькі рамантыку.

Любаванне старажытнасцю і вусна-паказнай творчасці і быццё беларуса, зацікаўлены рамантыкі і апісанні яго жыцця, ежы, адзення, сямейнага, вытворчага і грамадскага быту — усё гэта народка скажае ў працах вучонага сапраўдную карціну жыцця беларускага народа.

Такім чынам, у названай працы Шпілеўскага каштоўныя толькі фактычныя этнаграфічныя і фальклорныя матэрыялы, канкрэтныя апісанні.

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

Шпілеўскі ў 1853 — 1856 г. друкаваў і шэраг артыкулаў у часопісе «Пантэон» пад назвай «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках».

АДЗІН З ПЕРШЫХ

У гэтай працы Шпілеўскага 17 нарысаў, якія даюць багаты фальклорна-этнографічны матэрыял. Напісаны яны, як і папярэдня, на матэрыялах яго экспедыцыі і з вялікай любоўю да народа. «Што цягнула мяне туды, у гэтыя хаткі бедных людзей? ...я любіў гэтых добрых людзей, я знаходзіў радасць... у іх песнях, прымаўках і прыказках...»

Шпілеўскі абурэацца тым, што вучоныя Расіі большую цікавасць праяўляюць да жыцця людзей з мяккой і вельмі мала звартаюцца да вывучэння быту свайго народа. Ён піша: «Нас цікавяць паданні і вераванні старажытных гараў, і рымлян, мы пішам аб іх каравых, міфалогіі, мовы, нават бясцелых і абелых, а чого ж не напісаць аб ролі Беларусі, якая так багата сваімі самабытнымі моравымі, міфалогіяй, мовай і, нарэшце, ігрышчамі і святкамі».

У этнаграфічнай літаратуры аб Беларусі сярэдзіны XIX ст. праца Шпілеўскага «Беларусы ў характарыстычных апісаннях і фантастычных казках» займае адно з пачэсных месцаў. Яна ў папулярнай форме ўпершыню пазнаёміла шырокія колы грамадзянскай Расіі з бытам беларускага народа і яго багатай вусна-паказнай творчасцю.

Шпілеўскі ў адрозненне ад вялікадзяржаўных рускіх і польскіх шпіністаў, якія амаўлялі існаванне беларускага народа як самастойнай нацыі, правільна гаворыць аб беларусах як аб асобным народзе, адначасова падкрэсліваючы адзінства яго паходжання з рускім народам. «Есць у нас на Русі», — піша ён, — вялікі край... яго завуць Беларусью. Жывуць там людзі беларускія, патомкі старажытных крывічоў і дрыгавічоў, родныя браты людзей вялікарускіх».

Усе нарысы гэтай працы можна падзяліць на дзве групы — фальклорныя і этнаграфічныя. Фальклорныя нарысы прысяваюцца казкам і паданням. У іх Шпілеўскі перадае перапрацаваны ім і перакладзены на рускую мову беларускія казкі «Сястра наўраўна», «Мядзведжае вушы», «Чаровная кветка», «Залаты шумак», «Глебушчыны сёлы».

Кожны з этнаграфічных нарысаў прысвечаны асобнаму моманту ў асярэненні быту беларускага народа. Перадлім іх: «Беларускі кірмаш», «Календныя вячоркі», «Вясельныя абрады ў пасляў Магілёўскай і Мінскай губерняў», «Абразы пасляў Віленскай і Мінскай губерняў пры ўборцы хлеба з палёў», «Юр'евы дзень», «Маладзёныя нядзелі», «Вясельныя абрады засяпкоўшай Віленскай губерні», «Ігрышчы», «Чары, вавомы, прыкмі, забавоны», «Рэлізіны, хрысціны», «Хаўтуры і павіны», «Валачобіны».

У працэсе тэндэнцыі тагачасных этнаграфічных прац, у якіх Беларусь паказвалася толькі як забіты і абодолены палякам край, а беларусы як чалавек, што страціў свае дадатныя разумы і маральныя якасці. Шпі-

леўскі ў сваім жадаанні паказаць адрозненне людзей да ідэалізацыі ў апісаннях быту і культуры народа.

Ён любіўша страсветнага, элементы якой захаваліся ў наасобных баках жыцця народа, гаворыць аб сытым жыцці народа, яго задоволенасці сваім лёсам. Сталы ў сялянскіх хатах Шпілеўскі застаўляе «блінамі, каўбасамі, грэчанікамі і лшонамі».

Толькі ў пасобных выпадках, калі гэтага ніяк абысці нельга, Шпілеўскі паказвае і цяжкое жыццё народа, яго нястачы і беднасць, аднак тлумачыня прычыны такога становішча не дае.

Толькі ў адной са сваіх прац «Мозыршчына», у якой таксама многа фальклорна-этнографічных матэрыялаў, Шпілеўскі піша, што народ Мозыршчыны «пакінуў на волю лёсу і не знаходзіць сімпатыі ў сваіх уладальнікаў», што «сялянам няма калі падумаць аб сабе, таму што яны жывуць для ўладальнікаў...», што селяніне маюць «свай уласнасці, якая б магла забяспечыць на будучае сям'ю». І, нарэшце, Шпілеўскі прызнае, што селянін «непрыязна глядзіць на сваіх паню-уладальнікаў». Ён выказвае незадавальненне прыгонным правам.

«А павы што такое для мужыка? — піша Шпілеўскі. — Якаясьці неспрыяна і гэтыя сцяны, да якіх ніколі не дабрацца мужыку пры прыгонных парадках».

Сярод іншых прац Шпілеўскага заслужваюць увагу нарысы ў часопісе «Ілюстрацыі».

Навукова-публіцыстычныя працы Шпілеўскага выклікалі цікавасць Чарнышэўскага. Вялікі рэвалюцыйны дэмакрат, крытыкуючы Шпілеўскага за ідэалізацыю быту селяніна і іншыя недахопы ў яго нарысах, адначасова адзначаў іх каштоўнасць «для вучонага даследчыка народнасці».

Працы Шпілеўскага, як працягла зазначае А. Пылін, характарызуе стан этнаграфічнай навуцы таго часу. Таму яшчэ не было распрацавана метадны збірання фальклорна-этнографічных матэрыялаў у такім выглядзе, як мы бачым у нарысах Шпілеўскага.

Працы Шпілеўскага носіць значны адбітак марфалагічнай школы, якая ў той час панавала ў этнаграфіі. Асноўнае месца ў яго працах займаюць міфалагічныя казкі і паданні, абразы, вераванні і забавны беларускага селяніна.

Навуковае спадчына Шпілеўскага да гэтага часу не атрымала дастатковага асветлення ў нашым друку.

Цяпер падрыхтаваны нарыс яго жыцця і навуковай дзейнасці пачаснага асветы нашых гісторыкаў, этнографу і філалагу.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.

В. БАНДАРЧЫК, кандыдат гістарычных навук.